

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: EXAMEN-VRAAGSTUKKEN: Drs. ABR. MEY EN Drs. J. PAARDEKOOPEL — LITERATUUR: Drs. A. ROBLES — BESLECHTE GESCHILLEN: Mr. P. J. DE KANTER — UIT DE FINANCIËELE HUISHOUDING DER OVERHEID: J. H. TEXTOR — UIT HET BUITENLAND: W. BEIJDERWELLEN, J. E. ERDMAN, C. A. HUYSMAN EN A. M. VAN RIETSCHOTEN — EFFICIENTIE: C. A. BLAZER EN L. POLAK — BELASTINGVRAAGSTUKKEN: P. K. NIEKERK — REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT-LITERATUUR: Mej. Dr. R. PHILIPS, Drs. G. L. GROENEVELD, J. P. DE HAAN EN J. C. SPANGENBERG

MEDEWERKERS: PROF. Mr. Dr. H. W. C. BORDEWIJK, J. P. CROIN, Mr. P. J. DAM, E. VAN DIEN, W. H. ELLES, G. W. FRESE, PROF. Dr. Ir. — J. GOUDRIAAN Jr., S. KONIJN, JAMES POLAK, PROF. Dr. N. J. POLAK, J. E. SPINOSA CATTELA, Dr. A. STERNHEIM —

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY
TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 82444

UITGEVER: J. MUUSSES — PURMEREND
TELEFOON 77 — GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADruk IS GEOORLOOFD, ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS. —

VERSCHIJNT MAANDELIJKS, BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10.—, FRANCO PER POST F 10.24, BUITEN-
LAND F 10.60. MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG —

INHOUD

De onderteekening van de balansen van de Levensverzekeringmaatschappijen, in verband met de berekening van het bedrag der loopende verplichtingen	Blz.	113
door R. A. Dijker		
Internationaal Accountantscongres Amsterdam 1926	„	117
Beslechte Geschillen	„	120
Red. Mr. A. E. J. Nysingh		
Ontbinding van Naamlooze Vennootschappen wegens kapitaalverlies		
Uit en voor de praktijk	„	122
Red. Abr. Mey en James Polak		
Opgave No. 29 (Controle van een onderlinge Verzekering Maatschappij) — Uitwerking en beoordeling Opgave No. 26 (Ontwerp weekstaat Warenhuis)		
Uit het Buitenland	„	126
Red. Jac. H. Kramer		
The Trend of Modern Accountancy		
Vragenbus	„	127
Vraag No. 9 (Verantwoordelijkheid bij niet-onderteekening van de winstrekening) — Antwoord		
Ingezonden	„	128
Centrale gelijktijdige inning bij de Gemeente — Volledige voorlichting?		
Ontvangen boekwerken	„	128
Mededeeling waarvan plaatsing werd verzocht	„	128

DE ONDERTEEKING VAN DE BALANSEN VAN LEVENSVZERKERING MAATSCHAPPIJEN, IN VERBAND MET DE BEREKENING VAN HET BEDRAG DER LOOPENDE VERPLICHTINGEN

Op de balansen van elke Levensverzekering Mij. is een der voornaamste posten de „Wiskundige Reserve” of „Premie Reserve”, beide in den grond foutieve benamingen voor het bedrag hetwelk voor moet stellen, de contante waarde van de loopende verplichtingen.

Zooals bekend zijn de Levensverzekering Mijnen komen te staan onder toezicht van de Verzekeringskamer en het Bestuur

van dit lichaam eischt, dat een accountant, die de bij haar in te leveren stukken mede onderteekent, daarbij vermeldt of hij met den inhoud accoord gaat of niet. Onder de stukken, welke bij de Verzekeringskamer moeten worden ingeleverd, komen voor een Balans en een Winstrekening.

In vakkringen is, naar aanleiding van bovengenoemden eisch van de Verzekeringskamer, opnieuw gesteld de vraag of een accountant, die de balans onderteekent, verplicht is daarbij melding te maken van het feit, dat hij de berekening van het bedrag der contante waarde van de loopende verplichtingen niet zelf heeft gecontroleerd, en een voorbehoud of mededeeling van gelijke strekking aan zijn onderteekening of verklaring toe te voegen bij de winstrekening, ten opzichte van het daarin als toeneming of vrijgevallen opgenomen bedrag.

Deze vraag is ongetwijfeld belangrijk genoeg om, door er een artikel aan te wijden, te trachten haar te trekken in een gedachtenwisseling onder vakgenooten.

Wanneer men zich zet om een antwoord te zoeken op een concrete vraag als deze, welke rechtstreeks raakt de verantwoordelijkheid van den accountant, en men er in slaagt zich cenigermate los te maken van hetgeen men door traditie en practijk als vanzelfsprekend is gaan aannemen, dan treft het telkens weer, hoe moeilijk het is, de grondslagen te onderkennen waarop de uitoefening van de accountantspractijk ten onzent berust.

Een uitgangspunt voor de beantwoording van de gestelde vraag zou feitelijk moeten gevonden kunnen worden in het Reglement van Arbeid van de groote Accountants-vereenigingen. Die Reglementen zijn evenwel alle zoo vaag en algemeen gesteld, als goede reglementen maar zijn kunnen, en regelen in facto niet veel meer dan dat de accountant „op goede gronden” overtuigd moet zijn van de juistheid van het onderteekende stuk, zich absoluut niet inlatende met de vraag wat onder „goede gronden” moet worden verstaan.

De interpretatie van die Reglementen kan ons — althans voor wat betreft dat van het Nederlandsch Instituut van Ac-

countants — niet helpen, want voor zoover die zou kunnen voortvloeien uit de overwegingen in de vonnissen van de Raden van Tucht en Discipline opgenomen, is zij geheim.

Uitspraken van leden der voornaamste accountants-vereenigingen omtrent principieele vragen, de verantwoordelijkheid van het beroep rakende, zijn ons onbekend en wij vermeenen, dat de leden zelfs moeilijk bij de Besturen hunner vereenigingen een afdoend antwoord kunnen krijgen op vragen omtrent hetgeen in een concreet geval van een accountant al dan niet kan worden verwacht.

Wat betreft de Nederlandsche literatuur zijn wij allereerst aangewezen op het boek van Dr. *Sternheim*, dat ons evenwel met de onderscheiding tussehen een „objectieve” en een „subjectieve” contrôleleer niet veel wijzer maakt en ons telkens het bosch instuurt met de boodschap: „dat hangt af van het verantwoordelijkheidsgevoel van den accountant”.

Raadplegen wij de vaktijdschriften, dan komen we te staan voor zulke uiteenloopende meeningen, dat we slechts verrast kunnen zijn die aan te treffen in een beroep, dat een zoo groote verantwoordelijkheid met zich brengt en waarvan de beoefenaars de organisatie als middel tot begrenzing van aansprakelijkheid propagandeeren en toepassen. We zouden ons artikel onbescheiden lang moeten maken, wanneer wij de gestelde vraag zouden willen zien uit het verschillen standpunt, dat ten opzichte van de verantwoordelijkheid van den accountant en de strekking van zijn voorbehoud, blijkende uit die literatuur, bestaat.

Bij gebrek aan hechter grondslagen zullen wij trachten de vraag te beantwoorden, door na te gaan, wat in de practijk door de accountants als *minimum* wordt verriicht aan de contrôle van het bedrag der loopende verplichtingen en vervolgens daaraan te toetsen de verklaringen, welke men in de practijk op grond van het onderzoek van balansen van Levensverzekering Mijnen plaecht af te geven. Wellicht vallen uit deze vergelijkingen eenige conclusiën te trekken.

In den in 1914 verschenen derden druk van *Reiman* en *Nijst*: „De Accountant als Controleur” vinden we op blz. 286 het volgende:

„Het is de taak van den wiskundigen adviseur der Maatschap-
„pij dit bedrag (bedoeld wordt het bedrag der *loopende* ver-
„plichtingen, door *Reiman & Nijst* in navolging van vele an-
„deren m.i. ten onrechte *toekomstige* verplichtingen genoemd)
„te berekenen. *De juistheid dezer berekening ligt buiten de be-
„moeiingen van den accountant.* Wel zal de accountant zich
moeten vergewissen, dat het bedrag door den wiskundigen ad-
„viseur vastgesteld, onveranderd in de balans is opgenomen.
„Om dienaangaande gedekt te zijn, moet de accountant zich
„eene schriftelijke verklaring laten geven door den wiskundigen
„adviseur der Maatschappij.”¹⁾

Wij hebben deze uitspraak niet durven gebruiken, als een basis, welke de Nederlandsche vakliteratuur biedt. Het is immers vrij zeker, dat deze uitspraak, alhoewel zij nog slechts van

¹⁾ De cursivering is van ons.

Wij wijzen erop dat *Reiman & Nijst* het voorstellen, als of het tot de taak van den wiskundigen adviseur zou behooren het bedrag der verplichtingen te „berekenen”. Als regel is zulks niet het geval en geeft de wiskundige adviseur de grondslagen aan volgens welke de berekeningen moeten geschieden, worden de berekeningen zelf door het personeel van de Verzekering Mij. uitgevoerd en ten slotte door den wiskundigen adviseur gecontroleerd.

Dit onderscheid is voor ons verder betoog van betekenis.

1914 dateert, als verouderd moet worden beschouwd en dat de accountants tegenwoordig zich niet „gedekt” achten door het simpele vertoonen van een verklaring van den wiskundigen adviseur, maar ook als minimum hun taak breeder opvatten.

Zoo zal voorzeker ieder accountant het tot zijn taak rekenen, na te gaan of de gegevens, welke den actuaris of wiskundigen adviseur moeten dienen om het bedrag der loopende verplichtingen te berekenen, volkomen dezelfde zijn als die waarop hij, accountant, het premie-inkomen heeft gecontroleerd.

Ook zal n.o.m. ieder accountant bij de beoordeeling van de balans in haar geheel, nagaan of tegenover het bedrag der loopende verplichtingen staan rentegevende en voldoende liquide waarden, met een rendement niet lager dan de rentevoet, welke bij de berekening der contante waarde van de verplichtingen is gebruikt en in 't algemeen of de wijze van deze berekening in harmonie is met de waardeeringswijze van de overige posten op de balans.

Laten wij deze werkzaamheden nu eens aannemen als het minimum, dat elke accountant bij de contrôle van de balans eener Levensverzekering Mij. aan de zgn. wiskundige reserve verriicht, en in dit verband beschouwen de wijze, waarop de accountant zijn bevindingen ten opzichte van de jaarrekening publiceert.

Daartoe rebruceeren wij, hetgeen wij daaromtrent in de practijk vonden, als volgt:

- 1°. eenvoudige onderteekeningen van de balans;
- 2°. verklaringen, welke ten opzichte van de zgn. wiskundige reserve niets inhouden;
- 3°. verklaring, waarin uitdrukkelijk wordt geconstateerd, dat de *berekening* van de reserve door een aan het accountantskantoor verbonden persoon is nagegaan en accoord bevonden en in overeenstemming is met de grondslagen, door den wiskundige in zijne verklaring vermeld;
- 4°. verklaringen, waarin omtrent de berekening der wiskundige reserve wordt „verwezen” naar het rapport van den wiskundigen adviseur;
- 5°. verklaringen met een min of meer duidelijk voorbehoud ten opzichte van het bedrag van de wiskundige reserve.

Wij vinden deze publicaties soms gecombineerd en wel in 't bijzonder 1 en 4 of 1 en 5, dus een eenvoudige onderteekening van de balans met daarnaast een verklaring, waarin naar het rapport van den wiskundigen adviseur wordt verwezen of een min of meer duidelijk voorbehoud ten opzichte van de juistheid van het bedrag der wiskundige reserve wordt gemaakt.

Voor de vergelijking kunnen we samenvoegen de eenvoudige onderteekening van de balans onder 1 bedoeld, met de verklaring welke, ten opzichte van den post, die ons bezig houdt, is een algeheele goedkeuring en hierboven onder 2 is vermeld, daarbij aannemende dat de eenvoudige onderteekening de algeheele goedkeuring inhoudt. (Zie b.v. *Nijst* en *Verbiest* blz. 172 e.v.)

Vergelijken wij dan 1 en 2 wat dus zijn: goedkeuringen zonder enig voorbehoud of verwijzing, met de verklaring onder 3 bedoeld, dan dringt zich op de vóóronderstelling, dat de accountant, die de verklaring onder 3 bedoeld, afgaf, staat op het standpunt, dat een goedkeuring van de balans door een accountant zonder meer *niet* inhoudt, dat de berekening van de wiskundige reserve door den accountant is gecontroleerd. Anders toch zou hij het ongetwijfeld overbodig hebben gevonden van de omstandigheid, dat de wiskundige reserve *wel* is gecontroleerd, afzonderlijk in zijn verklaring melding te maken.

Dezelfde accountant, die de verklaring sub 3 afgaf, teekent bij een andere Mij. waar hij de wiskundige reserve *niet* heeft gecontroleerd, de balans niet. Aannemende, dat die ondertekening is achterwege gebleven, *omdat* de berekening van de wiskundige reserve niet gecontroleerd is, kunnen wij uit beide gevallen gecombineerd, zij het dan ook alleen vóóronderstellen-derwijze, als volgt besluiten:

- a. dat deze accountant staat op het standpunt, dat de wiskundige reserve door zijn organisatie moet worden gecontroleerd, wil hij de volle verantwoordelijkheid voor de juistheid van de balans op zich kunnen nemen;
- b. dat deze accountant zich er van bewust is, dat niet alle collega's zijn standpunt deelen en in het algemeen uit de ondertekening van de balans eener Levensverzekering Mij. wel *moest*, maar daarom nog niet *kan* worden afgeleid, dat de berekening van de wiskundige reserve door den accountant is gecontroleerd;
- c. dat hij daarom nadrukkelijk melding maakt van het feit, dat zulks door hem wel is geschied.

De meening dat de berekening van de reserve door den accountant moet worden gecontroleerd en bij gebreke van dien een voorbehoud noodzakelijk is, vindt blijkbaar steun bij een anderen accountant, die de balans van de eene Levensverzekering Mij. ondertekent zonder enig voorbehoud en die bij de balans van een andere door hem gecontroleerde Levensverzekering Mij. een voorbehoud maakt ten opzichte van de wiskundige reserve. Daaruit valt toch n.o.m. niet anders af te leiden, dan dat hij in het eerste geval de berekening *wel* en in het tweede geval *niet* heeft gecontroleerd en dat daarom in het laatste het voorbehoud noodzakelijk wordt geacht.

De „verwijzing” in de accountantsverklaring naar het rapport van den wiskundigen adviseur, doet op het eerste gezicht vreemd aan.

Men vraagt zich onwillekeurig af, wat de bedoeling van die verwijzing is en is geneigd die te beschouwen als een — laten we zeggen „slap” — voorbehoud. Als zulks inderdaad de bedoeling zou zijn, zou van dit voorbehoud kunnen worden gezegd, dat het wordt gemaakt op een onwaardige, onwaarachtige en onware wijze. Wij zijn eerder geneigd aan te nemen, dat met deze verwijzing in wezen geen voorbehoud wordt bedoeld, doch dat zij in de verklaring wordt opgenomen uitsluitend om te voldoen aan het bepaalde bij art. 4 van het Reglement van Arbeid, waar wordt voorgeschreven: „dat het den accountants „niet geoorloofd is in hun rapporten andere mededeelingen te „doen, dan die welke betrekking hebben op de door *hen* over„cenkomstig art. 1 verriehte werkzaamheden, *tenzij* met nauw„keurige omschrijving van de bron, waaruit die andere mede„deelingen zijn geput.”

Deze opvatting vindt steun in de aantekening, welke Dr. A. Sternheim bij dit artikel in zijn werk „De Accountants-contrôle”, (blz. 102) maakt, uit welke aantekening, tevens zou kunnen worden afgeleid, dat naar Dr. Sternheim's meening de accountant, die de berekening van de wiskundige reserve niet zelf controleert, maar gebruik maakt van de verklaring van een deskundige op wiskundig gebied, verplicht is, daarvan bij zijn verklaring te doen blijken.

Verder gaat wellicht de accountant, die ten opzichte van het bedrag van de wiskundige reserve een uitdrukkelijk voorbehoud maakt. Deze staat misschien op het standpunt, dat de berekening van de wiskundige reserve normaliter behoort tot den contrôle-arbeid, welke van den accountant mag worden verwacht, en dat, wanneer hij die contrôle niet heeft kunnen uitoefenen, hij verplicht is daaromtrent een voorbehoud te maken. De moge-

lijkheid bestaat evenwel ook, dat dit voorbehoud is gemaakt omdat de accountant onvoldoende zekerheid had of b.v. alle posten, waarvan het premie-inkomen is verantwoord, ook bij de berekening van de wiskundige reserve in aanmerking zijn genomen.

De vraag, of in dit en dergelijke gevallen een voorbehoud geoorloofd is, laten we hier buiten beschouwing; ook ten opzichte van dit punt bestaat een ingrijpend verschil van meening tussehen de vakgenooten.

Moeilijker is te verklaren het verschijnsel, dat de balans door den accountant wordt ondertekend — wat o.i. doet vooronderstellen een algeheele goedkeuring, zonder enig voorbehoud of opmerking — terwijl de tevens gepubliceerde verklaring wel een voorbehoud of een opmerking ingevolgt art. 4 van het Reglement van Arbeid bevat. Waarschijnlijk is de ondertekening van de balans hier meer bedoeld tot vaststelling van de indentiteit van het stuk. De vraag rijst dan evenwel of hier art. 6 — laatste alinea — van het Reglement dan niet van toepassing is en of een formule als bijv. „behoort bij de hierbij gepubliceerde accountantsverklaring dd.....” mogelijk misverstand niet zou uitsluiten.

Misschien is evenwel deze ondertekening van de balans een gevolg van het bepaalde in art. 7, 2e alinea van het Reglement van Arbeid luidende:

„Indien een lid, op grond van het voren omschreven onderzoek, van oordeel is, dat de balans een juist beeld geeft van „den toestand van het vermogen, waarop die balans betrekking „heeft, *ondertekent* hij de balans, al of niet onder toevoeging „eener toelichtende verklaring”.

Hieruit zou kunnen worden afgeleid, dat de ondertekening van de balans bij het Reglement van Arbeid *impératief* is voorgeschreven. Een voorbehoud zou dan ook niet in de accountantsverklaring alleen mogen worden gemaakt, maar tevens op de balans boven de handteekening moeten worden vermeld, conform het bepaalde bij art. 6, 3e lid. Deze opvatting is evenwel zoo in strijd met de practijk, dat gevoeglijk kan worden aangenomen, dat, gesteld dat de gegeven interpretatie van art. 7, 2e lid juist is, deze bepaling geen toepassing meer vindt.

Wanneer we nu recapituleeren wat uit de in de practijk voorkomende accountantsverklaringen ten opzichte van het onderhavige standpunt valt af te leiden, dan komen wij tot het volgende:

- 1°. dat door meerdere accountants een verwijzing naar het rapport van den wiskundigen adviseur wordt noodig geacht; waarschijnlijk in verband met het bepaalde bij art. 4 van het Reglement van Arbeid.
- 2°. dat niet vaststaat of een enkele ondertekening van de balans of een verklaring zonder enig voorbehoud of verwijzing, medebrenkt, dat de berekening van de zgn. wiskundige reserve door den accountant is gecontroleerd.
- 3°. dat zulks evenwel mag worden vóórondersteld op grond van:
 - a. het gestelde sub 1;
 - b. de omstandigheid dat meerdere accountants bij de balans van één door hen gecontroleerde Mij. het voorbehoud maken en bij een balans van een andere Mij. zonder voorbehoud of verwijzing teekenen;
 - c. het bepaalde bij art. 4 van het Reglement van Arbeid en de onweersproken gebleven interpretatie door den heer Dr. Sternheim daaraan gegeven, welke een ver-

wijzing, ingeval de wiskundige reserve *niet* is gecontroleerd, gebiedend voorschrijft;

en alleen twijfel rijst doordat:

één accountant in zijn verklaring in het bijzonder melding maakt van de omstandigheid, dat hij de berekening der wiskundige reserve heeft gecontroleerd.

- 4°. dat de mogelijkheid bestaat dat sommige accountants van oordeel zijn, dat, wanneer de zgn. wiskundige reserve niet door hun organisatie is gecontroleerd, zij bij het aanvaarden van de verklaring van den wiskundigen adviseur niet kunnen volstaan met van die omstandigheid in hun verklaring *melding* te maken overeenkomstig art. 4, maar verplicht zijn een *voorbehoud* overeenkomstig art. 6 van het Reglement van Arbeid in hun verklaring op te nemen.

Wanneer wij aan deze recapitulatie toevoegen de opmerking, dat het ons voorkomt, dat de accountants de gezonde ontwikkeling van hun vak niet zouden schaden, wanneer zij eens ernstig poogden tot eenheid en duidelijkheid ten opzichte van hun verklaringen te komen, hebben wij onze meening zoo zacht mogelijk geuit.

In dit verband verwijzen wij ook naar de artikelen van Prof. Dr. N. J. Polak in de nos. 4 en 5 van den eersten jaargang van dit blad (April en Mei 1924) over „De Accountantsverklaring” en het daarin aangehaalde artikel van wijlen Mr. Korthals Altes, die reeds in 1904, en wel in het Mei-nummer van „De Accountant”, voor eenheid van redactie, ten minste alvast voor de leden van een vereeniging pleitte.

Wij moeten constateren, dat we in deze ruim 20 jaren op dit punt letterlijk niets gevorderd zijn!

Tot slot nu een poging om de vraag te beantwoorden, welke van de standpunten, die, naar ons bleek, rechtstreeks of impliciete werden ingenomen, het meest aanbeveling verdient.

Zooals we reeds eerder hebben opgemerkt, hangt de beantwoording van deze vraag in de eerste plaats af van het beginsel, dat de accountant voorstaat ten opzichte van zijn aansprakelijkheid in het algemeen.

Zij die zich stellen op het standpunt: „*het mogelijke dient te geschieden*”¹⁾ zullen, aannemende, dat het voor den accountant *mogelijk* is zelfstandig de berekening van de loopende verplichtingen te controleren, ongetwijfeld eischen, dat zulks ook inderdaad moet geschieden.

Ook zij die er op wijzen, dat de accountant verplicht is zich zelfstandig te overtuigen van de aanwezigheid van koopmansgoederen en zich een oordeel te vormen over hun waarde, zullen zeker van den accountant verwachten, dat bij de zgn. wiskundige reserve geheel in zijn controle betreft.

Zelfs zij die niet aanhangen de leuze „*het mogelijke dient te geschieden*” en niet overtuigd zijn van de mogelijkheid om in alle gevallen de aanwezigheid en het eigendomsrecht van koopmansgoederen te constateeren en die waarde te bepalen, maar van meening zijn, dat onder de administratieve controlemaatregelen, welke de accountant in dit opzicht moet nemen, behoort het nagaan van de berekeningen van den inventarisstaat, zullen, willen zij consequent blijven, zich niet kunnen onttrekken aan de controle van de berekeningen, waaruit het bedrag der loopende verplichtingen voortvloeit.

Bij dit alles gaan we dan uit van de vooronderstelling, dat

de accountant, in het algemeen genomen en krachtens zijn opleiding, in staat zou zijn de berekening der loopende verplichtingen eener Levensverzekering Mij. te controleren.

Voor die accountants, welke de berekening van de wiskundige reserve uitdrukkelijk of stilzwijgend goedkeuren moet zulks, althans te hunnen opzichte en naar hun eigen oordeel, wel vaststaan.

Maar in het algemeen genomen is zulks n.o.m. *niet* het geval en dan *mag* de accountant zich ongetwijfeld met de controle van deze berekeningen niet belasten.

Alhoewel bij de opleiding van den accountant een vrij groote kennis van wiskunde (financieele rekenkunde) wordt geëischt, is deze n.o.m. ten eenenmale onvoldoende om een zoo verantwoordelijke controle, welke een zoo groot inzicht in de vraagstukken der Levensverzekeringswiskunde eischt, te mogen aanvaarden.

Dat enige accountants krachtens een speciale opleiding de hiertoe noodige kennis wel bezitten kan natuurlijk niets veranderen aan het algemeen beginsel.

Evenmin als de accountant, alweer in het algemeen en krachtens zijn opleiding, in staat moet worden geacht koopmansgoederen op hun aanwezigheid, kwaliteit en waarde te beoordeelen en het eigendomsrecht vast te stellen, evenmin kan hij in staat worden geacht de hierbedoelde wiskundige berekeningen zelfstandig te verrichten of te controleren. Maar — en uitsluitend om deze opmerking, in verband met een vroegere polemiek over dit onderwerp, te kunnen maken, nemen wij bovenstaande gelijkstelling in onze beschouwing op — hij staat krachtens zijn opleiding dichter bij de beoordeeling der wiskundige berekening dan bij die van de aanwezigheid enz. van koopmansgoederen.

Bij de Levensverzekering Mij. is de verhouding zoo, dat de wiskundige adviseur vaststelt de grondslagen, naar welke het bedrag der verplichtingen berekend moet worden. De berekeningen zelf worden uitgevoerd door den actuaaris en het personeel van de wiskundige afdeling der Mij. Die berekeningen worden ten slotte weer gecontroleerd door den wiskundigen adviseur. Wanneer de wiskundige adviseur nu niet is iemand die behoort tot het personeel der Mij. of op eenige andere wijze ondergeschikt is aan de beheerders of zelf aan het beheer deelneemt, of wel een overwegend geldelijk belang in de Mij. heeft, kort gezegd, wanneer hij is een werkelijk *zelfstandig* deskundige, dan is vanzelfsprekend de verklaring van dien wiskundigen adviseur voldoende.

De accountant, die omtrent de balans in haar geheel moet verklaren, doet n.o.m. goed, daarbij te vermelden in hoeverre hij steunde op den arbeid van anderen en zulks niet alleen, omdat het Reglement van Arbeid zulks o.i. eischt, maar ook omdat ieders verantwoordelijkheid daarmee wordt begrensd, en er geen enkele reden is om bij de goedkeuring van de balans ten opzichte van zulk een belangrijk gegeven te steunen op de werkzaamheid van een ander, zonder daarvan nadrukkelijk melding te maken.

Het spreekt vanzelf, dat de minimum eischen, die wij bij den aanhef stelden, ten opzichte van deze controle gehandhaafd moeten blijven en dat niet de verklaring alleen, maar slechts de werkelijke overtuiging, dat de berekeningen inderdaad door een onafhankelijk deskundige zijn gecontroleerd en accoord bevonden, den accountant er toe mag leiden op die berekeningen te steunen.

In dit verband zou men zich kunnen afvragen of in het algemeen de controle over de berekening van de wiskundige reserve door den wiskundigen adviseur der Maatschappij dus

¹⁾ Zie „Accountancy” 21e jr. No. 232, October 1923.

danig geschiedt, dat door een van het beheer onafhankelijk deskundige, voldoende zekerheid wordt verkregen, dat die berekeningen inderdaad juist zijn.

Het is verre van ons te willen stellen, dat de accountant als een soort opper-contrôleur zich een oordeel zou mogen aanmatigen over de contrôle, welke door den wiskundigen adviseur wordt uitgevoerd. Wanneer evenwel den accountant bekend mocht zijn, dat door den wiskundigen adviseur, om welke reden dan ook, de contrôle wordt uitgeoefend op een wijze, welke het absoluut onmogelijk maakt, dat voldaan kan zijn aan den eisch, dat de onafhankelijke deskundige op grond van zijn eigen arbeid of die van zijn orgaan, de zekerheid verkregen heeft omtrent de juistheid van de berekeningen, mag de accountant n.o.m. moraliter niet op die verklaring steunen en zich niet door een formalisme gedekt achten. Men bedenke hierbij, dat vooral bij Levensverzekering Mijnen de verantwoordelijkheid voor allen die bij het beheer betrokken zijn, maar niet het minst de verantwoordelijkheid voor de contrôleurs en zeker voor den contrôleur, die de balans *in haar geheel* moet mede-onderteekenen, bijzonder groot is, omdat bij een juist beheer van die maatschappijen de belangen van een groot aantal, deels kleine lieden, betrokken zijn.

In verband met het voorgaande moet nog worden opgemerkt, dat de mogelijkheid bestaat, dat de accountant ten opzichte van het bedrag der wiskundige reserve een voorbehoud of een verwijzing in zijn rapport opneemt, omdat hij niet de overtuiging heeft verkregen, dat de contrôle op dat bedrag aan de hierboven gestelde eischen geheel voldoet. Van groot belang zou het zijn van deskundigen — wij bedoelen hier dus van de zijde van wiskundige adviseurs of van hen die met hun arbeid bijzonder bekend kunnen zijn — te worden ingelicht omtrent den eisch, welke in redelijkheid aan de contrôle op het bedrag der wiskundige reserve kan worden gesteld.

Wij hebben in dit opzicht hooren beweren, dat een doeltreffende contrôle bij de huidige organisatie, waarover de wiskundige adviseurs beschikken, vrijwel onmogelijk is, een bewering, waarover wij voorshands geen oordeel hebben. Bedacht moet hierbij worden, dat éénmaal in de 10 jaren de reserve door de Verzekeringskamer wordt gecontroleerd en ook hierin voor den accountant een zekere waarborg is gelegen.

De vraag rijst nu nog welke beteekenis zal de Verzekeringskamer hechten aan de onderteekening van de bij haar in te dienen balans door een accountant; meer gepreciseerd, zal de Verzekeringskamer aanvaarden het standpunt, dat de accountant, na den hierboven als minimum geschetsten contrôle-arbeid ten opzichte van de wiskundige reserve te hebben verricht, kan aanvaarden het rapport van den wiskundigen adviseur en al of niet verwachten, dat hiervan nadrukkelijk mededeeling wordt gedaan.

Het komt mij voor, dat het op den weg der accountantsverenigingen ligt die vraag bij het Bestuur der Verzekeringskamer aanhangig te maken, waartoe evenwel eerst dringend noodig zal zijn, dat men in eigen boezem tot eenheid van opvatting komt.

Resumeerende is alzoo onze meening:

1. dat het *niet* tot de taak van den accountant behoort de berekening van het bedrag der loopende verplichtingen bij Levensverzekering Mijnen te controleeren.
2. dat de accountant ten dien opzichte heeft te aanvaarden de verklaring van een zelfstandigen en van de gecontroleerde Mij. onafhankelijken wiskundigen adviseur.
3. dat de accountant, die zelf deze berekeningen controleert of

namens hem doet controleeren daarbij verlaat het eigenlijke vakgebied van den accountant en dat van den wiskundigen adviseur betreedt.

4. dat het door het bepaalde bij art. 4 van het Reglement van Arbeid noodig, en bovendien in het algemeen wenschelijk is, dat de accountant in zijn verklaring er melding van maakt, dat hij bij goedkeuring van de balans voor een deel steunt op de contrôle verricht door den wiskundigen adviseur.
5. dat het wenschelijk is, dat deze, of eventueel andere opvattingen, door de accountantsverenigingen worden vastgesteld en in overleg met de Verzekeringskamer de verantwoordelijkheid van den accountant, als gevolg van het onderteekenen van de door deze instelling gevraagde staten, nauwkeurig wordt omljnd.
6. dat afgescheiden hiervan, het brengen van eenheid in de redactie van accountantsverklaringen en vaststelling van de beteekenis van verwijzingen, voorbehouden en enkele onderteekening van stukken, in het algemeen, een lang verwaarloosde taak van de accountantsverenigingen is.
7. dat het wenschelijk is, dat de accountants door een deskundige op het gebied der Levensverzekeringswiskunde meer nauwkeurig worden ingelicht omtrent de contrôle, welke de wiskundige adviseurs op de berekening van het bedrag der loopende verplichtingen toepassen.

R. A. DIJKER

**INTERNATIONAAL ACCOUNTANTSCONGRES
AMSTERDAM 1926**

DE EERSTE WERKDAG

Dinsdagmorgen om negen uur werd de zitting heropend door den Voorzitter, die de leiding der vergadering onmiddellijk overdroeg aan Sir *Arthur Winny*, uit Londen.

Het was één der belangrijkste, zoo niet de belangrijkste congresdag, omdat het onderwerp, dat behandeld werd, zich bij uitstek leende om spoedig een kijk te krijgen op de werkwijzen, die in de verschillende landen in gebruik zijn, en ook omdat het een der weinige zittingen was, waarop van een werkelijke repliek kon worden gesproken. Helaas was op de volgende dagen de tijd der sprekers zoodanig beperkt, dat van een gedachtenwisseling niet meer kon worden gewaagd.

De gedachte om de congresbezoekers door de uitgave van „who is who” nader met de verschillende inleiders bekend te maken, was bijzonder gelukkig. In dit boekje vindt men de portretten met de levensbeschrijvingen (in de drie moderne talen) van allen die een referaat voor het congres indienden.

Het is intusschen bekend geworden, dat de internationale samenwerking bestendig zal worden en dat men regelmatig contact zal behouden. Hoe en in welken vorm dit contact verkregen zal worden, is thans nog niet bekend; de Heeren *Van Dien* en *Frese* zijn met algemeene stemmen aangewezen om een ontwerp te maken van de grondslagen, waarop de internationale organisatie zal worden opgebouwd. Wil men werkelijk tot vruchtbaar werk komen, dan lijkt ons een internationaal tijdschrift bij uitstek geschikt om er de op het congres aan de orde gestelde vraagstukken verder in te bespreken.

Thans zullen we op het eigenlijke congres terug komen.

De eerste spreker, Sir *Wm. Plender*, begon met er op te wijzen, dat een wettelijke regeling van het beroep in Engeland